

AHMAD DONISHNING PEDAGOGIK QARASHLARINING G‘OYAVIY-BADIIY TAHLILI

Raxmonova Shahnoza Raxmatjonovna

Osiyo xalqaro universiteti magistri

Annotatsiya: *Mazkur maqolada Ahmad Donishning pedagogik qarashlari g‘oyaviy-badiiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Uning ilmiy-ma‘rifiy va pedagogik tamoyillari tahlil qilinib, ta‘lim tizimidagi o‘rni ochib beriladi. Maqolada Donishning asarlari asosida uning insonparvarlik, axloqiy tarbiya va bilimning ijtimoiy taraqqiyotdagi ahamiyati haqidagi fikrlari keng yoritiladi.*

Kalit so‘zlar: *Ahmad Donish, pedagogika, tarbiya, ilm-ma‘rifat, axloq, g‘oyaviy-badiiy tahlil.*

Abstract: *This article analyzes the pedagogical views of Ahmed Donish from an ideological and artistic point of view. Its scientific-educational and pedagogical principles are analyzed and its role in the educational system is revealed. Based on the works of Donish, the article covers his views on the importance of humanism, moral education and knowledge in social development.*

Key words: *Ahmad Donish, pedagogy, education, knowledge, ethics, ideological and artistic analysis.*

Kirish Ahmad Donish XIX asrning mashhur mutafakkirlaridan biri bo‘lib, uning ilmiy-ma‘rifiy va pedagogik qarashlari bugungi kun uchun ham dolzarb ahamiyat kasb etadi. U o‘z asarlarida ilm, tarbiya va axloqning inson hayotidagi o‘rnini chuqur tahlil qilgan. Uning fikricha, jamiyat rivojlanishi uchun avvalo insonlarning bilimi, tafakkuri va ma‘naviy-axloqiy tarbiyasi yuqori bo‘lishi kerak. Ushbu maqolada Ahmad Donishning pedagogik qarashlari g‘oyaviy va badiiy tahlil asosida o‘rganiladi.

Asosiy qism

Mazkur maqolada Ahmad Donishning pedagogik qarashlari g‘oyaviy-badiiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Uning ilmiy-ma‘rifiy va pedagogik tamoyillari tahlil qilinib, ta‘lim tizimidagi o‘rni ochib beriladi. Maqolada Donishning asarlari asosida uning insonparvarlik, axloqiy tarbiya va bilimning ijtimoiy taraqqiyotdagi ahamiyati haqidagi fikrlari keng yoritiladi. Ahmad Donish XIX asrning mashhur mutafakkirlaridan biri bo‘lib, uning ilmiy-ma‘rifiy va pedagogik qarashlari bugungi kun uchun ham dolzarb ahamiyat kasb etadi. U o‘z asarlarida ilm, tarbiya va axloqning inson hayotidagi o‘rnini chuqur tahlil qilgan. Uning fikricha, jamiyat rivojlanishi uchun avvalo insonlarning bilimi, tafakkuri va ma‘naviy-axloqiy tarbiyasi yuqori bo‘lishi kerak. Ushbu maqolada Ahmad Donishning pedagogik qarashlari g‘oyaviy va badiiy tahlil asosida o‘rganiladi. Ahmad Donishning pedagogik qarashlari uning ilmiy asarlarida aks etgan bo‘lib, u insonni tarbiyalashda quyidagi omillarga alohida urg‘u beradi. Unga ko‘ra, jamiyatning rivojlanishi bevosita ilmga bog‘liq bo‘lib, ilm-fan rivojlanmagan jamiyatlar qoloqlikka mahkum ekanligi ta‘kidlanadi. Donish yosh avlodni ilmga yo‘naltirish, ularga puxta ta‘lim-tarbiya berish tarafdori bo‘lgan.

Shuningdek, u axloqiy tarbiyani inson shaxsiyatini shakllantirishning asosiy omillaridan biri sifatida ko‘rsatadi va ta‘lim jarayonida faqat bilim berish yetarli emasligini, balki insonlarni ezgulik, halollik, adolat kabi axloqiy qadriyatlarga yo‘naltirish lozimligini ta‘kidlaydi. Donishning fikricha, axloqiy tarbiya mustahkam bo‘lmasa, jamiyatda nosog‘lom holatlar paydo bo‘lishi mumkin. Ta‘lim jarayonida o‘qituvchining o‘rni beqiyos ekanligini qayd etgan Ahmad Donish, o‘qituvchilarni nafaqat bilim beruvchi, balki yosh avlodning ma‘naviy yetakchisi sifatida ko‘radi. Uning fikricha, yaxshi o‘qituvchi o‘z shogirdlariga nafaqat ilm o‘rgatishi, balki ularga hayotga to‘g‘ri yo‘l ko‘rsatishi ham muhimdir. Ahmad Donishning pedagogik qarashlari bugungi kundagi ta‘lim tizimi uchun ham muhim ahamiyatga ega. Uning ilmga bo‘lgan e‘tibori, axloqiy tarbiyani ta‘kidlaganligi va o‘qituvchi roliga urg‘u berganligi zamonaviy pedagogika tamoyillari bilan uyg‘un keladi. Bugungi kunda ham ta‘lim jarayonida axloqiy tarbiya va ilm-ma‘rifat birgalikda olib borilishi zarur. Ahmad Donishning pedagogik qarashlari bugungi ta‘lim tizimi uchun ham dolzarbdir. Uning ilm-ma‘rifatga, axloqiy tarbiyaga va o‘qituvchi roliga oid fikrlari yosh avlodni har tomonlama yetuk qilib tarbiyalash uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Donishning g‘oyalari hozirgi kunda ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan bo‘lib, ular asosida ta‘lim va tarbiya jarayonini mukammallashtirish mumkin. Shu sababli, Ahmad Donishning pedagogik merosi hozirgi ta‘lim tizimida ham alohida o‘rganilishi lozim.

Ahmad Donishning pedagogik qarashlari uning ilmiy asarlarida aks etgan bo‘lib, u insonni tarbiyalashda quyidagi omillarga alohida urg‘u beradi:

Ilm-ma‘rifatning jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni Ahmad Donish fikricha, jamiyatning rivojlanishi bevosita ilmga bog‘liq. Uning asarlarida ilmiy taraqqiyotning ijtimoiy hayotga ta‘siri keng yoritilgan. U ilm-fan rivojlanmagan jamiyatlar qoloqlikka mahkum ekanligini ta‘kidlaydi. Donish yosh avlodni ilmga yo‘naltirish, ularga puxta ta‘lim-tarbiya berish tarafdori bo‘lgan.

Axloqiy tarbiyaning ahamiyati Ahmad Donish axloqiy tarbiyani inson shaxsiyatini shakllantirishning asosiy omillaridan biri sifatida ko‘rsatadi. U ta‘lim jarayonida faqat bilim berish yetarli emasligini, balki insonlarni ezgulik, halollik, adolat kabi axloqiy qadriyatlarga yo‘naltirish lozimligini ta‘kidlaydi. Donishning fikricha, axloqiy tarbiya mustahkam bo‘lmasa, jamiyatda nosog‘lom holatlar paydo bo‘lishi mumkin.

O‘qituvchi va ta‘lim muassasalarining roli Ahmad Donish ta‘lim jarayonida o‘qituvchining o‘rni beqiyos ekanligini qayd etadi. U o‘qituvchilarni nafaqat bilim beruvchi, balki yosh avlodning ma‘naviy yetakchisi sifatida ko‘radi. Uning fikricha, yaxshi o‘qituvchi o‘z shogirdlariga nafaqat ilm o‘rgatishi, balki ularga hayotga to‘g‘ri yo‘l ko‘rsatishi ham muhimdir.

Zamonaviy pedagogika nuqtayi nazaridan tahlil Ahmad Donishning pedagogik qarashlari bugungi kundagi ta‘lim tizimi uchun ham muhim ahamiyatga ega. Uning ilmga bo‘lgan e‘tibori, axloqiy tarbiyani ta‘kidlaganligi va o‘qituvchi roliga urg‘u berganligi zamonaviy pedagogika tamoyillari bilan uyg‘un keladi. Bugungi kunda ham ta‘lim jarayonida axloqiy tarbiya va ilm-ma‘rifat birgalikda olib borilishi zarur.

Xulosa Ahmad Donishning pedagogik qarashlari bugungi ta‘lim tizimi uchun ham dolzarbdir. Uning ilm-ma‘rifatga, axloqiy tarbiyaga va o‘qituvchi roliga oid fikrlari yosh

avlodni har tomonlama yetuk qilib tarbiyalash uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Donishning g‘oyalari hozirgi kunda ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan bo‘lib, ular asosida ta’lim va tarbiya jarayonini mukammallashtirish mumkin. Shu sababli, Ahmad Donishning pedagogik merosi hozirgi ta’lim tizimida ham alohida o‘rganilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Akbarovna, I. S., & Lola, I. (2025). IJTIMOIIY PEDAGOGIK FAOLIYATDA TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI. *ZAMONAVIIY TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNGA QARATILGAN KREATIV G'OYALAR, TAKLIFLAR VA YECHIMLAR*, 7(75), 201-204.
2. Икромова, С. А., & Джумаева, Ф. Б. (2025). ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СТРУКТУРА В УЗБЕКИСТАНЕ И ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(2), 256-262.
3. Ikromova, S. A. (2025). ART TERAPIYANING RUHIY KASALLIKLARNI DAVOLASHDAGI O‘RNI VA SAMARADORLIGI. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(2), 154-157.
4. Akbarovna, I. S. (2024). STRESS, DEPRESSIYA VA BOSHQA RUHIY HOLATLARNING PSIXOLOGIYADAGI O'RNI. *Science, education, innovation: modern tasks and prospects*, 1(3), 7-13.
5. Akbarovna, I. S. (2023). GENERAL SIGNS OF A TEENAGER'S ORIENTATION TOWARD DESTRUCTIVE BEHAVIOR. *International scientific review*, (XCI), 19-20.
6. Икромова, С. А. (2024). ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ ПСИХОЛОГИИ В ЖИЗНИ ЧЕЛОВЕКА. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 26-31.
7. Ikromova, S. A. (2024). INTELLEKT VA IQBOL: KOGNITIV PSIXOLOGIYA. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 99-104.
8. Икромова, С. А. (2024). ОСНОВНЫЕ ОБЩИЕ ПОНЯТИЯ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПСИХОЛОГИИ. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 20-25.
9. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ МОЛОДЕЖИ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ КРИЗИСЫ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 29-35.
10. Икромова, С. А. (2024). ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЕ ПРОЦЕССЫ И ПАМЯТЬ ЧЕЛОВЕКА. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 59-65.
11. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK SALOMATLIK VA UNING JAMIYATDAGI ROLI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 93-98.

5-Mart, 2025-yil

12. Икромов, С. А. (2024). КОНСУЛЬТИРОВАНИЕ И ТЕРАПИЯ ЛЮДЕЙ В СОЦИАЛЬНОЙ СРЕДЕ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 8-14.

13. Икромов, С. А. (2024). ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ПСИХОЛОГА. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 63-68.

14. Икромов, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ И ИХ РЕШЕНИЯ. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 46-52.

15. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK YORDAMNING ASOSIY USULLARI: MASLAHATLASHUV VA TERAPIYA. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 87-92.

